

УДК 640.412-043.86 (477)

МИКОЛА ОГІЄНКО

*доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
ВП «Миколаївська філія «Київського національного університету культури і мистецтв»,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: ogienkonikolay@ukr.net*

АЛЬОНА ОГІЄНКО

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: ogienko_alena@ukr.net*

МУСТАФА МАДАДОВ

*магістрант кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу,
Київського університету культури,
м. Київ, Україна*

ДМИТРО ЧУМАЧОК

*магістрант кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу,
Київського університету культури,
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИКОЛАЇВЩИНИ

В статті обґрунтовано та розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення економічної діяльності і підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств, досліджено теоретичні основи здійснення економічної діяльності на підприємствах готельного бізнесу, проаналізовано сучасний стан та проблеми розвитку туристично-рекреаційної сфери, розроблено напрями розвитку рекреаційно-курортного комплексу Миколаївської області.

Ключові слова: Туристичні послуги, рекреаційно-курортний комплекс, економічна діяльність, внутрішній туризм.

Постановка проблеми. Сучасною тенденцією в економіці розвинених країн є зростання частки туристичних послуг як у структурі валового внутрішнього продукту, так і в структурі споживання. Для них характерний інтенсивний розвиток нових інформаційних технологій, електронної торгівлі в сфері туризму. Такі процеси створюють загрози туристичним галузям країн із нижчою конкурентоспроможністю національних підприємств, несформованістю ринкових механізмів та недосконалою державною туристичною політикою.

Це стосується країн з трансформаційною економікою, до яких належить й Україна [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні засади дослідження туристичних ринків закладені у працях Г. М. Алейникової, В. Ф. Данильчука, С. В. Мельниченко, Н. И. Коніщевої, Т. І. Ткаченко, В. С. Ковешнікова, менеджменту підприємств туристичної сфери – А. І. Карсекіна, С. В. Мельниченко, І. М. Школи, конкурентоспроможності туристичних підприємств – С. П. Гаврилюк, туристичної логістики – Г. І. Михайліченко,

історичних та культурологічних аспектів туристичної діяльності – В. К. Федорченка, В. В. Волинця та ін.[3, 4]

Важливе значення мають праці вчених близького та далекого зарубіжжя – Ф. Котлера, М. Портера, П. Кругмена із проблем конкурентоспроможності підприємств на зовнішніх ринках, В. А. Квартальнова, І. В. Зоріна, М. І. Кабушкіна, Г. А. Папіряна, А. П. Дуровича та ін. з проблем менеджменту туристичної діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретико-методологічні дослідження проблем ринку туристичних послуг посіли важливе місце у економічній науці. Проте в умовах переходу національної економіки України до ринкових відносин та подальшого загострення конкуренції на світових ринках послуг виникає потреба поглибленого вивчення ряду аспектів формування, функціонування та розвитку ринку туристичних послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. Туристичний та рекреаційно-курортний комплекс Миколаївської області – це сукупність підприємств та певних галузей господарства, об'єднаних між собою загальною метою [1], – використання рекреаційних територій і туристичних об'єктів для відпочинку, оздоровлення, лікування та екскурсійного обслуговування населення регіону, України, ближнього і дальнього зарубіжжя, а також для створення конкурентоспроможних відпочинкових, санаторно-курортних, медичних послуг і туристичних продуктів на основі ефективного використання природних, лікувальних, соціально-культурних і виробничо-економічних ресурсів регіону.

Значний об'єм природно-рекреаційного потенціалу, різноманітні природні умови, історичні традиції і навички їх господарського використання протягом багатьох років визначали рекреаційну спеціалізацію краю як одного із напрямів його регіонального розвитку.

Стратегічне планування розвитку туризму в області є складовою Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року та забезпечує цільову спрямованість на поліпшення якості життя населення як основного показника оцінки сталого розвитку суспільства.

Основа потужного туристично-рекреаційного та оздоровчо-лікувального комплексу становлять зони відпочинку Коблеве, Рибаківка, Чорноморка та Очаків.

Наявність в області морського узбережжя, джерел мінеральної води, лікувальних грязей, солі, ропи створює умови для оголошення даних рекреаційно-туристичних зон кліматичними та бальнеологічними курортами місцевого та державного значення. Протягом літнього оздоровчо-туристичного сезону на території зон відпочинку області щороку відпочивають близько 200 тис. організованих туристів.

На території Миколаївської області послуги з оздоровлення та відпочинку надають 226 спеціалізованих засобів розміщення (рис. 1) на 29564 місця, з них: санаторіїв – 15 (4356), пансіонатів – 14 (2880), баз відпочинку – 197 (22328), які зосереджені, головним чином, у рекреаційно-оздоровчих зонах Березанського та Очаківського районів, а також у місті Очаків.

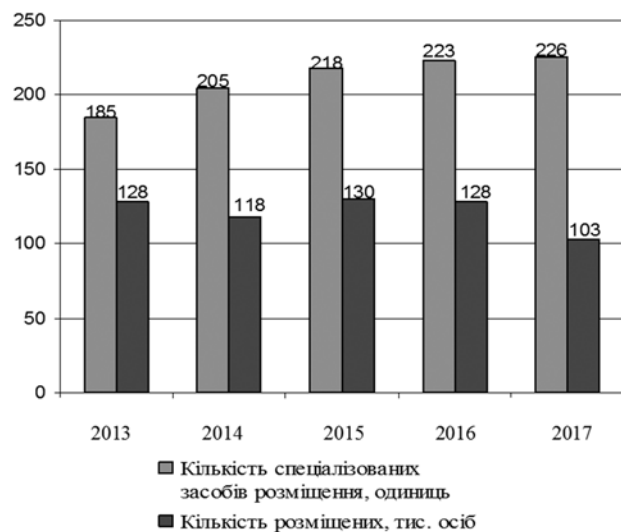

Рисунок 1 – Кількість спеціалізованих засобів розміщення та розміщених в них осіб

Протягом 2013–2017 років прослідковується тенденція до збільшення кількості спеціалізованих закладів розміщення (санаторіїв, пансіонатів, баз відпочинку). Так, за період з 2013 до 2017 років кількість спеціалізованих закладів розміщення збільшилась на 41 заклад (18 відсотків).

Серед кількості відпочиваючих, що скористалися послугами санаторно-курортних (оздоровчих) закладів, існує різноспрямована

динаміка. Протягом 2013–2014 років спостерігався спад кількості відпочиваючих на 10 тис. осіб (8 відсотків), спричинений кризовими явищами в економіці країни 2008 року. За даними державної статистичної звітності 2015 року відбулося відновлення зростання кількості відпочиваючих, але протягом 2016–2017 років прослідковуються коливання у бік зменшення кількості відпочиваючих до 20 відсотків. Коливання спричинені нестабільною політичною ситуацією в країні та зменшенням кількості іноземних туристів, що традиційно відвідують рекреаційно-оздоровчі зони області.

Незважаючи на велику кількість різноманітних туристичних послуг на Чорноморському узбережжі області, найбільш цінним та затребуваним серед відпочиваючих залишається пляжний відпочинок. Протягом літнього оздоровчо-туристичного сезону 2017 року в області облаштовано 30 пляжів та 56 місць масового відпочинку людей на воді, 54 бази-стоянки маломірних плавзасобів. В цілях безпеки перед відкриттям пляжних зон до сезону обстежено дно акваторії у 56 місцях відпочинку (100 відсотків), укладено угоди на аварійно-рятувальне обслуговування 50 місць відпочинку (100 відсотків).

За результатами моніторингу роботи санаторно-курортних (оздоровчих) закладів протягом 2017 року в області зареєстровано

Рисунок 2 – Розподіл спеціалізованих закладів розміщення по містах і районах

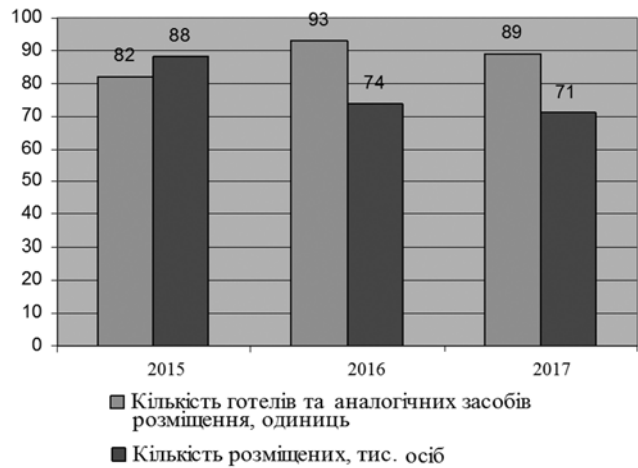

Рисунок 3 – Кількість готелів та аналогічних засобів розміщення і розміщених в них осіб

близько 250 тис. організованих туристів. Кількість туристів, що відвідали область, збільшилась майже на 10 відсотків порівняно з 2016 роком. Коефіцієнт заповнюваності закладів становить близько 70 відсотків.

Готельне господарство Миколаївщини (рис. 2) є досить розвинутим і в цілому задовольняє попит туристів. Послуги розміщення в області надають 89 готелів (рис. 3) та аналогічних засобів розміщення на 2878 місць, з них: готелі – 50, мотелі – 2, хостели – 1, кемпінги – 1, гуртожитки для приїжджих – 3, туристичні бази та студентські літні табори – 32.

Традиційно найбільше підприємств готельного господарства (рис. 4) розташовано в обласному центрі 36 (41 відсоток від загальної кількості), у м. Южноукраїнськ – 14 (15 відсотків), м. Вознесенськ – 7 (8 відсотків), Березанському районі та м. Первомайськ – по 5 (6 відсотків), Кривоозерському та Жовтневому районах – 4 та 3 відповідно, в інших районах області по 1–2 об'єкти.

На сьогодні згідно з категоризацією функціонують 7 тризіркових та 6 двозіркових готелів, що зосереджені, головним чином, у м. Миколаєві.

Наявний туристично-рекреаційний потенціал області створює умови для формування якісних туристичних послуг, що надаються ліцензованими суб'єктами туристичної діяльності та турагентами.

Згідно з Державним реєстром суб'єктів туристичної діяльності у Миколаївській області зареєстровано 11 суб'єктів туропера-

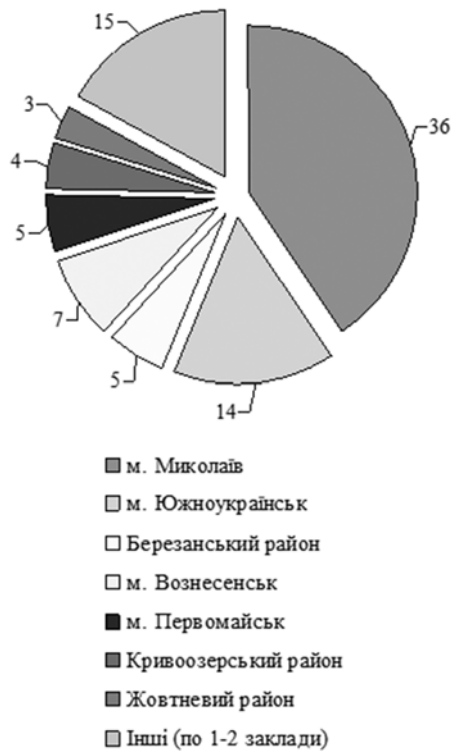

Рисунок 4 – Розподіл готельних закладів по містах і районах

торської діяльності (туроператорів) та 59 туристичних агентів.

Модернізація і розвиток туристичної сфери Миколаївської області є одним із пріоритетів соціально-економічного розвитку Миколаївщини, що спрямована на поліпшення якості життя населення, якості послуг, формування постійного туристичного потоку та залучення прямих іноземних інвестицій в економіку області.

Вигідне економіко-географічне положення області, сприятливі кліматичні умови, насамперед вихід до Чорного моря, наявність історико-культурних пам'яток, неповторних краєвидів, багатой природної спадщини, безцінних рекреаційних ресурсів створюють сприятливі умови для формування туристично-рекреаційного комплексу, нарощування обсягів надання туристичних послуг за рахунок розширення внутрішнього туризму.

Миколаївська область володіє значним рекреаційним потенціалом, зокрема, це: морські піщані пляжі довжиною близько 140 км, джерела мінеральної води із затвердженими запасами до 1 тис. куб. м, запаси лікувальних грязей, особливо Тілігульського та Бейкуш-

ського лиманів з геологічними запасами понад 2 млн куб. м, 141 об'єкт природно-заповідного фонду, площею близько 75,5 тис. га або 3,07 відсотка території області.

Завдяки тільки наявним запасам родовищ мінеральних вод, лікувальної грязі можливо створити умови для оздоровлення близько 200 тис. осіб на рік.

Вдале місце розташування Миколаївщини як одного з найбільших морських регіонів України, що має морське сполучення з країнами Середземномор'я, Близького Сходу та Азії, сприяє інтеграції у світовий економічний простір. Унікальне положення є передумовою для створення в області конкурентоспроможної транспортно-логістичної інфраструктури, здатної забезпечити один із основних аспектів позитивного іміджу області на світовій арені у сфері туризму – високоякісне транспортне обслуговування туристів.

Висновки: Об'єктивно оцінюючи туристично-рекреаційні можливості Миколаївщини, можна зробити висновок, що область має передумови для перспективного розвитку культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, дитячого, природничо-пізнавального, науково-освітнього, релігійного, мисливського, сільського, екологічного, водного, етнічного, спортивно-оздоровчого, гастрономічного, ділового, подієвого, відпочинково-розважального, активного, екскурсійного та промислового видів туризму.

Вивчивши Програму розвитку туризму та курортів у Миколаївській області на 2016–2020 роки зробимо висновки, що Програма покликана стимулювати ефективне використання наявних рекреаційних ресурсів, підвищувати рівень міжрегіонального та міжгалузевого співробітництва, стимулювати розвиток ринкових відносин у рекреаційно-туристичній сфері, визначити перспективи подальшого розвитку туризму на основі аналізу його сучасного стану.

У Програмі заплановано комплекс заходів що сприятимуть удосконаленню системи управління туристичною сферою, зміцнення існуючої матеріальної бази, створення умов для реалізації інвестиційних проектів. Також буде проводитись робота із залучення коштів іноземних і вітчизняних інвесторів для

розвитку туристичної інфраструктури, задоволення потреб туристичної сфери у висококваліфікованих кадрах, нарощування обсягів надання туристичних послуг за рахунок розширення в'їзного та внутрішнього туризму, здійснення заходів державної підтримки рекламно-інформаційної діяльності, розроблення інноваційних проектів.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про туризм": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр2>.
2. Огієнко М.М. Україна на світовому ринку туристичних послуг / М.М. Огієнко, А.В. Огієнко // Зб.Матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму». Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2013. – С. 9-12.
3. Мельниченко С.В. Туристична галузь – суттєве джерело поповнення коштів державного бюджету // Фінанси України. – 2011. – №2. – С. 63-68.
4. Косменюк О.В. Основні тенденції та нові напрями розвитку туризму при включенні України в глобальний ринок туристичних послуг / О.В. Косменюк // Культура і освіта фахівців туристичної сфери: сучасні тенденції та прогнози. – К.: КУТЕП, 2005. – С.273-275.

References

1. Law of Ukraine "On Tourism": [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-r2>.
2. Ogienko MM Ukraine on the world market of tourist services / M. Ogienko, A. Ogienko // Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Modern Trends in the Development of Tourism". Mykolayiv: VP "MF KNUKIM", 2013. – pp. 9-12.
3. Melnychenko S. The tourist industry is an important source of replenishment of the state budget / Finance of Ukraine. – 2011. – №2. – P. 63-68.
4. Kosmenyuk O. The main tendencies and new directions of tourism development when Ukraine is included in the global market of tourist services / O. Kosmenyuk // Culture and education of tourism specialists: current trends and forecasts. – K.: KUTEP, 2005. – p.273-275..

Огиенко Н. Н., Огиенко А. В., Мададов М. А., Чумачок Д. В. Развитие гостиничного хозяйства и его влияние на туристический потенциал Николаевщины

В статье обоснована и разработаны практические рекомендации по совершенствованию экономической деятельности и повышения конкурентоспособности туристических предприятий, исследованы теоретические основы осуществления экономической деятельности на предприятиях туристического бизнеса, проанализировано современное состояние и проблемы развития туристско-рекреационной сферы, разработаны направления развития рекреационно-курортного и туристического комплекса Николаевской области.

Ключевые слова: Туристические услуги, рекреационно-курортный комплекс, экономическая деятельность, внутренний туризм.

Ogienko N., Ogienko A., Madadov M., Chumachok D. Development of the hotel business and its influence on the tourist potential of Mykolayiv region

The article substantiates and develops practical recommendations for improving the economic activity and increasing the competitiveness of tourist enterprises, analyzes the theoretical basis of economic activity at hotel business enterprises, analyzes the current state and problems of the development of the tourist and recreational sphere, develops the directions of development of the recreational and health resort complex in the Mykolaiv region.

The state and quality of the facilities for accommodating tourist potential in the streets of Mykolayiv region is analyzed. The tendency of development of specialized means of placement in local zones is observed, the cities of the region and recreational and recreational areas (Berezansky and Ochakivsky districts) are considered.

The recommendations for further development of tourist and recreational opportunities of the region are given, and it is revealed that the region has the prerequisites for the long-term development of cultural-cognitive, medical and recreational, children's, natural sciences, scientific and educational, religious, hunting, rural, ecological, water, ethnic, sports and health, gastronomic, business, event, leisure and entertainment, active, excursion and industrial tourism.

The successful location of the Mykolayiv region as one of the largest maritime regions of Ukraine, which has maritime links with the countries of the Mediterranean, the Middle East and Asia, promotes integration into the world economic space. A unique position is a prerequisite for the creation of a competitive transport and logistics infrastructure that can provide one of the main aspects of the region's positive image on the world stage in the field of tourism – high-quality tourist transport services.

Key words: Tourist services, recreational and resort complex, economic activity, domestic tourism.

Стаття надійшла до редколегії 30.11.2018